

**DET KONGELIGE KOMMUNAL-
OG MODERNISERINGSDEPARTEMENT**

Statsråden

Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

16/4009-2

29.09.2016

Fylkesmannsembetets rolle i kommunereformen

Jeg viser til brev fra Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite av 22. september 2016. Komiteen stiller fem spørsmål om fylkesmennenes rolle i kommunereformen.

1. Har fylkesmennene mandat fra statsråden til å overprøve kommunestyrets vedtak i den tilrådning som de sender til departementet?
2. På hvilken måte følger fylkesmennene opp Stortingets vilje om at kommunereformen skal gjennomføres med frivillighet?
3. Har fylkesmennene mandat til å delta på drøftingsmøte om kommunesammenslåing hvor berørte ordførere ikke er invitert fordi de har kommunestyremandat som tilsier å forbli egen kommune?
4. Det er mange eksempler på at fylkesmennenes arbeid, engasjement og deltakelse oppfattes som at de opptrer som politiske aktører, med pålegg om utredninger og politiske vedtak. Mener statsråden dette er i tråd med fylkesmennenes rolle og plass i vår forvaltning?
5. Ifølge artikkelen i Hordaland Folkeblad, publisert 22. august 2016, med tittel "Fylkesmannen trur og håpar på nye vedtak i Jondal og Ullensvang: De har ballar til å gjera jobben sjølve", kom fylkesmannen i Hordaland i møte med styringsgruppene i kommunereformarbeidet i Ullensvang og Odda 19. august 2016 med utsagn som:

"De har ballar nok til å gjera denne jobben sjølve, i bae kjønn."

"... Dette handlar om å vera med på å forma framtida si og ikkje vera ein rævdiltar."

"... Eg er kjend med at saka vart køyrd gjennom i kommunestyret med ein vikar som vippa fleirtalet ein veg, men det er eit reelt fleirtal for samanslåing i det valde

kommunestyret. Fleirtalet i eit folkevalt organ vil før eller seinare få dette avklara, for saka vil koma opp att om det er vilje til det i fleirtalet. Slik må demokratiet vera."

Er det fylkesmannens rolle og i tråd med god embetsførsel med slike utsagn å agitere for omkamp i kommunestyrevedtak?

Svar

1.

Føringene for fylkesmennene er i hovudsak gitt gjennom tildelingsbrevet til fylkesmennene. I tildelingsbrevet for 2016 er følgende oppdrag gitt:

"Fylkesmannen skal på selvstendig grunnlag gjøre en vurdering av de samlede kommunestyrevedtakene der det legges vekt på helheten i regionen og fylket, og gi råd om framtidig kommunestruktur, jf. anmodningsvedtak nr. 691 i forbindelse med behandlingen av Prop. 121 S (2014-2015) Kommuneproposisjonen 2016, Innst. 375 S (2014-2015). Det henvises til brev fra statsråden med utdypning av oppdraget av samme dato. Tilråding må baseres på de lokale prosessene, målene for reformen og kriteriene for en god kommunestruktur (se omtale i Prop. 95 S (2013-14) Kommuneproposisjonen 2015).

Til hjelp i oppsummeringene og tilrådingen, vil departementet utarbeide en mal som skal brukes i fylkesmannens oppsummering. Malen vil kunne tilpasses det enkelte fylket. Fylkesmannens tilråding skal sendes innen 1. oktober 2016."

I brev av 7. juni til alle fylkesmennene med oversendelse av mal for arbeidet skrev jeg:

"Malen legger rammene for at fylkesmennene kan gi faglig godt begrunnede forslag. Tilrådingene baseres på de lokale prosessene, sett opp mot målene for reformen og kriteriene for en god kommunestruktur. Dette vil gi både Regjeringen og Stortinget et best mulig beslutningsgrunnlag når vi skal gjøre en nødvendig politisk avveining av lokale, regionale og nasjonale hensyn, jf. Innst. 300 S (2013-2014) der flertallet på Stortinget skriver: "Unntak fra dette frivillighetsprinsippet vil likevel kunne være aktuelt i helt spesielle situasjoner der enkeltkommuner ikke må kunne stanse endringer som er hensiktsmessige ut fra regionale hensyn."

Fylkesmennene skal altså ikke fatte vedtak om sammenslåinger, og vil derfor heller ikke kunne overprøve kommunestyrenes vedtak. Oppdraget er å oppsummere prosessene og vedtakene, og gi en tilråding, jf. anmodningsvedtak nr. 691, slik at både regjering og Storting får et best mulig beslutningsgrunnlag. Dersom det eventuelt skal fattes vedtak som går på tvers av kommunenes egne ønsker, er det bare Stortinget som kan gjøre dette, jf. inndelingslova § 4 siste setning.

2.

Utgangspunktet for kommunereformen er de lokale prosessene, der kommunene selv vedtar hvem de ønsker å slå seg sammen med. Fylkesmennene har samtidig fått en viktig rolle i reformen, ved at de skal legge til rette for gode lokale prosesser. Denne rollen har

fylkesmennene fått fordi de kjenner kommunene i sine fylker svært godt, og kan tilpasse oppfølgingen av kommunene til lokale behov.

Stortingsflertallet har gitt sin tilslutning til at fylkesmennene skal veilede kommunene i reformen. Fylkesmennene vil, basert på sin kjennskap til kommunene og fylket, bidra med informasjon, argumenter og ulike momenter for kommunene i prosessen. Kommunene kan så vurdere disse opp mot andre hensyn kommunene mener er viktige, før de fatter sine vedtak.

Som allerede nevnt, har stortingsflertallet også åpnet for unntak fra frivillighetsprinsippet ut fra en vurdering av "regionale hensyn". Dette er bakgrunnen for at fylkesmennene er bedt om å vurdere "helheten i regionen" i sin tilråding. Tilrådingene fra fylkesmennene vil være viktige innspill og grunnlag for Stortingets beslutninger om kommunesammenslåing.

3.

Kommunene har selv lagt opp sine reformprosesser, og står følgelig fritt til å invitere hvem de ønsker til sine møter. Fylkesmennene er bedt om å veilede kommunene i deres prosesser, så jeg kan vanskelig se at fylkesmannen ikke kan eller bør stille i slike møter.

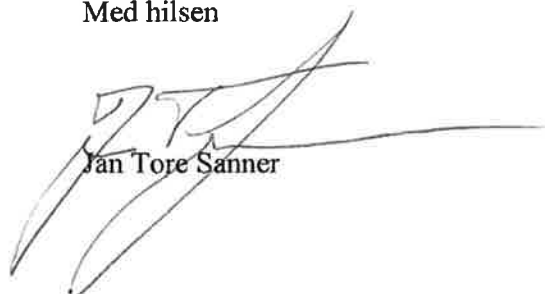
4.

I vår forvaltning har fylkesmennene en viktig veiledningsrolle overfor kommunene. Denne rollen har fylkesmennene også fått i kommunereformen. Ved behandlingen av reformen i kommuneproposisjonen for 2015 (jf. Innst. 300 S(2013-2014) understreker flertallet i komiteen "[...] at det er viktig at alle kommunar gjennomfører lokale prosessar knytt til kommunereforma og melder tilbake innan fristen. Fylkesmennene må fylgje opp dei kommunane som ikkje på eige initiativ tar nødvendig lokalt leiarskap".

5.

Jeg ønsker ikke å opptre som et språkpoliti, og anser det heller ikke riktig å kommentere hva som er sagt på et møte der jeg ikke var tilstede, basert på mer eller mindre presise gjengivelser i et avisoppslag. Generelt har fylkesmennene stor frihet i utøvelsen av sin embetsrolle. Dette gjelder også formen på dialogen med kommunene i dette reformarbeidet.

Med hilsen

Jan Tore Sanner

